

นโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวโดยการ
บริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance)
Policy of Community Organization along Premprachakorn Canal and Ladprao
Canal through Collaborative Governance

เกศสุนีย์ วิวัฒนาภิรักษ์¹, เกียรติชัย ปิงประวัต², ณัฐพงศ์ บุญเหลือ³ และ นิพนธ์ โส๊ะเฮง⁴
Ketsunee Viwatthanapirak¹, Kriangchai Pungprawat² Nutthapong Boonlue³
and Nipol Sohng⁴

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Thailand
Corresponding Author, Email: bmsitthiwat@gmail.com¹

Received: 2025-3-18; Revised: 2025-3-29; Accepted: 2025-3-31

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบายภาครัฐต่อกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ภายใต้นโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว 2) บทบาทตัวแสดงของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว และ 3) ปัญหา อุปสรรคและโอกาส ของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารสำคัญและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องจำนวน 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อที่จะนำไปสู่การตีความ (Interpretation) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการจัดระเบียบชุมชน (1) บริบทสภาพปัญหาในกรุงเทพฯ รัฐบาลมีแผนงานการแก้ไขสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำลำคลองในกรุงเทพฯ ได้จัดตั้ง ‘คณะกรรมการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลำน้ำสาธารณะขึ้นเพื่อแก้ปัญหา (2) นโยบายการจัดระเบียบชุมชน มีแผนและยุทธศาสตร์ที่ เกี่ยวข้องกับนโยบายหลายแผนเป็นมาตรการในการบริหารจัดการ (3) โครงการบ้านมั่นคงมีการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการงบประมาณในโครงการบ้านเพื่อพัฒนาให้เป็นที่อยู่อาศัยที่ดีมากขึ้น (4) การบริหารจัดการนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง 2) บทบาทตัวแสดง (1) บทบาทของภาครัฐในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชนทุกหน่วยงานมีบทบาทเฉพาะของตนเองภายใต้นโยบายที่กำหนดไว้ (2) บทบาทของภาคเอกชนในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชนมีการดึงเอาภาคเอกชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนโครงการชุมชนในทางที่เหมาะสม (3) บทบาทของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชนความเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างสมาชิกในชุมชน ที่สำคัญคือการสร้างความเป็นระเบียบและมีการจัดการที่มีวิธีการเดียวกันสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมความเข้าใจและความยอมรับของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้น (4) อิทธิพลทางการเมืองต่อการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชนมีการเข้าหาประชาชนและร่วมเข้ามาในชุมชน เพื่อยื่นข้อเสนอมติและต่อต้านโครงการบ้านมั่นคงซึ่งเป็นการมีเสียงส่วนร่วมในการสนับสนุนความต้องการของชุมชน และ 3) (1) ปัญหา อุปสรรคและโอกาสของ

นโยบายมีการแก้ปัญหาจากรัฐ เอกชน ประชาชน (2) ปัญหาด้านการสื่อสารในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชนการสร้างความร่วมมือและกระบวนการมีส่วนร่วม ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง (3) ปัญหาด้านสภาพสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสังคมในชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น (4) ความร่วมมือและช่วยเหลือในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: นโยบาย, การจัดระเบียบ, การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ

Abstract

This research aims to study 1) the government policies towards collaborative governance mechanisms under the policy of organizing the Ban Mankong community along the Prem prachakon Canal and the Ladprao Canal, 2) the roles of government, private sector, and civil society actors towards the policy of organizing the Ban Mankong community Premprachakon Canal and Ladprao Canal, and 3) the problems, obstacles, and opportunities of the policy of organizing the Ban Mankong community Premprachakon Canal and Ladprao Canal. Qualitative research was used to collect data by studying important documents and in-depth interviews with 12 relevant experts. Data analysis is the process of organizing and systematizing information obtained from research to derive meaning, distinguish components, establish connections, and identify relationships within the data. This process ultimately leads to interpretation, which is essential for further data analysis.

The research results were found as follows: 1) community organization policy; (1) context of problems in Bangkok. The government has a plan to solve the problem of buildings encroaching on canals in Bangkok. It has established the 'Committee on Management of Buildings Encroaching on Public Canals' to solve the problem. (2) Community organization policy. There are many plans and strategies related to the policy as measures for management. (3) the Ban Mankong project has a group to manage the budget for the housing project to develop it into a better place to live. (4) Management of community organization policy along the canal. 2) Roles of actors; (1) The role of the government in driving the community organization policy, each agency has its own specific role under the specified policy. (2) The role of the private sector in driving the community organization policy involves inviting the private sector to take responsibility or promote cooperation from the private sector to support community projects in an appropriate way. (3) The role of the civil society in driving the community organization policy, strong links between community members, importantly creating order and having the same management methods for the problems that occur It also promotes better understanding and acceptance among community members. (4) Political influence on the promotion of community organization policy involves approaching the

people and participating in the community to submit proposals and oppose the Ban Mankong project, which is a collective voice in supporting the needs of the community.

Keywords: Policy, Community Organization, Collaborative Governance

บทนำ

การบริหารกิจการภาครัฐและกระบวนนโยบายสาธารณะวิวัฒน์ตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ซับซ้อนและหลากหลาย ผ่านยุคสมัยของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบรวมศูนย์กลางอำนาจ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของสังคม ก่อนเข้าสู่ยุคการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 ในบริบททางการเมืองการปกครองไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นการปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ การจัดโครงสร้าง การกำหนดแผนงาน ขั้นตอน รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานราชการ โดยมุ่งเน้นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงระบบในกระบวนนโยบาย โดยเฉพาะในขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ (Public Policy Implementation) ยังขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายอย่างเต็มประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ปัญหาสาธารณะที่ยังมิได้รับการแก้ไขจึงถูกรับช่วงต่อจากรัฐบาลหนึ่งไปสู่อีกรัฐบาลหนึ่งจนเข้าสู่วิกฤตปัญหาของสังคมเมือง อาทิ เช่น ปัญหาความยากจนของคนเมือง เป็นอีกประเด็นสาธารณะที่เข้าลักษณะปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน (Wicked Problems) ซึ่งลำพังเพียงกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่อาจกู้สถานการณ์ที่เข้าขั้นวิกฤตนี้ได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามาแสวงหาบทบาทสำคัญในการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนในกระบวนการเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายรับตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ทอดทิ้งกลุ่มผู้มีฐานะยากจนไว้เป็นภาระของสังคม

ดังนั้นแล้ว การยกระดับคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานให้คนในสังคมสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงอาจเริ่มต้นจากการขยายโอกาสในการเข้าถึงปัจจัย 4 ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะ “ที่อยู่อาศัย” ซึ่งถือเป็นบริบทสำคัญของการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวที่มั่นคง แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ก่อนได้รับการพัฒนาต่อยอดในการจัดทำ “โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง” เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรูก่อทางระบายน้ำริมคลอง ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559–2568) โดยเบื้องต้นได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินโครงการบ้านประชารัฐริมคลองเป็นระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2559–2561) ตามมติเห็นชอบในหลักการของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2559 ในยุครัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (ค.ส.ช.) (สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง, 2564)

“โครงการบ้านมั่นคง” เป็นหนึ่งในโครงการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดในเมืองทั่วประเทศ ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเริ่มดำเนินโครงการนำร่องในปี พ.ศ. 2546 ผ่านการอนุมัติแผนการดำเนินการจากรัฐบาลถึงปี พ.ศ.2554 โดยมีเป้าหมายเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยไม่น้อยกว่า 200,000

ครัวเรือน ทั้งนี้ พอช. ได้วางหลักการและแนวทางในการดำเนินการที่สำคัญของโครงการบ้านมั่นคงไว้แตกต่างจากโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยอื่น เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร และโครงการเคหะชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลของการเคหะแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อย่างชัดเจน เนื่องจากการปรับปรุงที่อยู่อาศัยมีความหลากหลายทั้งรูปแบบและแนวทางตามสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกในชุมชน และแนวทางการแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยใน พ.ศ. 2546 เป็นยุคที่บุกเบิกโครงการบ้านมั่นคง โดยชาวชุมชนได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อขอเป็นคู่สัญญาในการเช่าประโยชน์ในที่ดินสาธารณะทั้งหมด 3 เขตและทาง พอช. ได้ลงพื้นที่ในการพัฒนาชุมชนอีก 6 ชุมชนบริเวณย่านริมคลองลาดพร้าวและย่านบางบัว (สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง, 2564)

ภายใต้หลักการสำคัญในการทำงานของ พอช. คือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Collaborative Process) และการจัดการร่วมกันของชุมชน (Collaborative Management) ในรูปแบบของสหกรณ์เคหสถาน ผ่านกระบวนการรื้อย้ายบ้านเรือนเดิมที่รुक้าลำคลองสาธารณะขึ้นมาจัดระเบียบร่วมกันอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายด้านการก่อสร้างอาคารและสิ่งแวดล้อม จึงถือเป็นการพัฒนาที่ส่งผลด้านภาพลักษณ์ต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมกับการบูรณาการงานของหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ในรูปแบบประชารัฐที่ทั้งชุมชนและหน่วยงานร่วมกันดำเนินการเพื่อให้ได้เป้าหมายร่วมกัน คือ “คืนความสุขให้คนในชาติ คืนสายคลองให้คนเมือง” ทั้งนี้ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในระดับสากลที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้กรอบแนวคิด “ไม่เป็นเพียงการสร้างบ้าน แต่เป็นการมีส่วนร่วมของผู้คนทุกฝ่ายให้ชุมชนเข้มแข็ง” และถือเป็นการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับทุกคน การศึกษาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของโครงการในขั้นตอนการนำนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวและคลองเปรมประชากรมาสู่การปฏิบัติจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดสรรทรัพยากรตามหลักรัฐศาสตร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายภาครัฐต่อกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ภายใต้ต้นนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาบทบาทตัวแสดงของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและโอกาส ของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและรายละเอียดของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง

จากปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานครครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ส่งผลกระทบขั้นรุนแรงต่อสถานะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงทรัพย์สินและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ธนาคารโลกประเมินมูลค่าความเสียหายจากเหตุการณ์ครั้งนั้นไว้ที่ 1.4 ล้านล้านบาท และถือเป็นการเริ่มต้นของการก่อตัวของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง ที่รัฐบาลต้องแสวงหาที่มาของเหตุทุกภัยในครั้งนี้ โดยสามารถ

จำแนกออกเป็น 2 เหตุปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุมจากพายุหมุนเขตร้อนในทะเลจีนใต้ที่พัดกระหน่ำผ่านประเทศไทยถึง 5 ลูก และปัจจัยด้านการบริหารจัดการน้ำที่ต้องได้รับการควบคุม จาก 3 เหตุปัจจัย ได้แก่ (1) ไม่สามารถควบคุมหรือบังคับใช้ฝั้งเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ขาดหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นทางการ (3) ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ กรุงเทพมหานครจึงเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุอุทกภัยครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นำมาสู่การถอดบทเรียนจากเหตุมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 เพื่อแสวงหาแนวทางในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผ่านการบริหารจัดการระบบการระบายน้ำออกจากพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรพล สุขสำราญ, 2564)

ทั้งนี้ หน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร คือ สำนักงานระบายน้ำ ต้องมีศูนย์กลางในการบริหารจัดการข้อมูล รายงานสภาพอากาศ รับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วม เพื่อรายงานและสั่งการสถานการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมทราบตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ทันต่อเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานระบายน้ำได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2550 ในการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร มีภารกิจที่ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง ซึ่งครอบคลุมแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำในเบื้องต้น สำหรับกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy Formulation) เฉพาะด้าน (สำนักงานระบายน้ำ) (วัชรพล สุขสำราญ, 2564)

เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2555 โดยสั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการรื้อถอนบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างที่รุกล้ำลำคลองสาธารณะออกโดยบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับกลุ่มผู้บุกรุก แต่กลับไม่ปรากฏการผลักดันนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติเป็นระยะเวลากว่า 2 ปี จนกระทั่งวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2557 จึงได้มีข้อสั่งการของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นทางการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้นำเสนอ “โครงการบ้านประชา รัฐริมคลอง” ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจาก “โครงการบ้านมั่นคง” ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันพัฒนาองค์กร (องค์การมหาชน) หรือ พอช. (สถาบันพัฒนาชุมชน, 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance)

ในระบบราชการไทย แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ก่อตัวขึ้นจากพัฒนาการด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยประชาชนได้รับการรับรองสิทธิการเข้ามามีส่วนร่วมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยวิธีประชานิยาม พ.ศ. 2539 ต่อมาได้รับการปรับปรุงและยกเลิกไปเมื่อมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 และได้รับการต่อยอดถึงความสำคัญผ่านบทบัญญัติที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยทั้งสามฉบับระบุถึงสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ

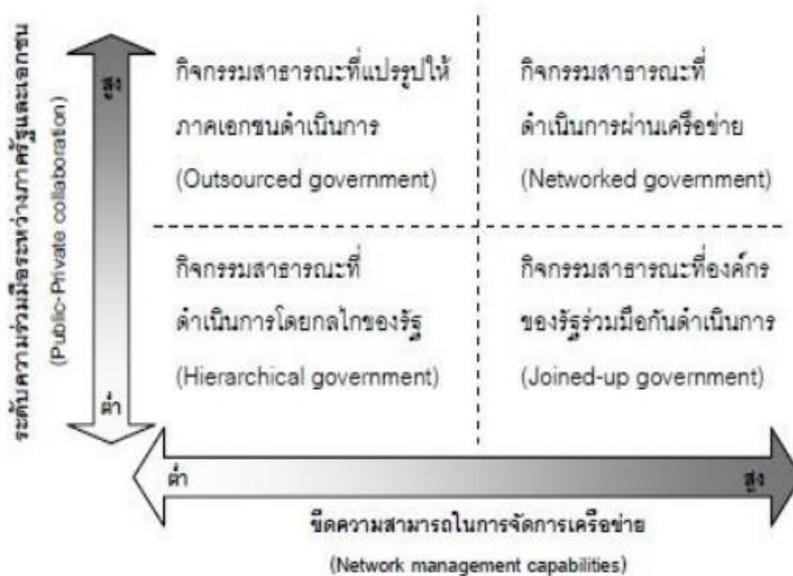
ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ทิศทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมปรับเปลี่ยนจากฐานความร่วมมือแบบมีภาครัฐเป็นศูนย์กลางตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบ

ร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนโดยกำหนดให้มีการส่งเสริมการบริหารราชการระบบเปิดและการสร้างเครือข่ายให้เกิดการพึ่งพากันในรูปแบบพันธมิตร มีลักษณะการทำงานแบบเครือข่ายและหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็ง ด้วยเหตุนี้ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) จึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อให้ภาครัฐนำมาใช้ในการวางแผน ออกกฎระเบียบ หรือ กำหนดนโยบาย รวมถึงบริหารจัดการประเด็นปัญหาสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงานร่วมกัน ผ่านการประสานงาน (Coordination) ของผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกับชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ โดยมีกระบวนการวิธีการ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) การสร้างเวที (Forum) เพื่อสนทนาพูดคุยร่วมกัน (2) การใช้เทคนิคสานเสวนา (Deliberative Techniques) (3) การใช้เครื่องมือทางนโยบายในการเจรจาต่อรอง ปรึกษาหารือ และบังคับใช้กฎระเบียบ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

ระบบการตัดสินใจในการให้ความร่วมมือกับการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระบบ ได้แก่

(1) ระดับแรก เป็นการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลในการให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ

(2) ระดับที่สอง เป็นการตัดสินใจขององค์กรในการทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์กร ผ่านการแบ่งภาระหน้าที่ในการตัดสินใจให้กับสมาชิกในองค์กร ผ่านเทคนิคในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน โดยผนวกความร่วมมือจากองค์กรอื่น ๆ เข้ามาในระบบพันธมิตรหรือหุ้นส่วน (Partnership) ที่มีเป้าหมายในการให้ความร่วมมือทั้งในแบบที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับระดับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อใช้ในการเจรจาทกลงระหว่างกัน (วัชรพล สุขสำราญ, 2564)

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐ
ที่มา: อธิชัย สีดำ (2564)

จากภาพที่ 1 ข้างต้นสะท้อนถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการดำเนินกิจกรรมสาธารณะขององค์กรภาครัฐในระบบเครือข่าย ก็คือ องค์กรภาครัฐควรพัฒนาขีดความสามารถของตนให้ดำเนินงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรของรัฐ ด้วยกันในแนวตั้ง และในขณะเดียวกันควรมีขีดความสามารถเชิงระนาบในการ

ดำเนินงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ในเครือข่าย ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมสาธารณะโดยองค์กรของตนเองแต่เพียงลำพังย่อมเป็นแนวทางที่มีความสำคัญลดน้อยลงในอนาคต

ทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การผลิตผลลัพธ์ออกมา การทำให้สำเร็จ ซึ่งได้ขยายความต่อไปด้วยว่า “implementation” โดยตัวเอชนั้นไม่มีความหมายที่สมบูรณ์ คำถามที่ต้องตอบคือ นำอะไรไปปฏิบัติ คำตอบก็คือ นโยบาย นั่นคือต้องมีนโยบายเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติครอบคลุมกิจกรรมของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลทั้งที่อยู่ในระบบราชการหรือเอกชน เพื่อให้วัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จ (สัญญา เคนาภูมิ และบุรณฉัตร จันทร์แดง, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายการจัดการระเบียบชุมชนริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวโดยการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ได้กำหนดวิธีที่ใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดประเด็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในทุกประเด็นคำถามการวิจัยและการตอบวัตถุประสงค์อย่างละเอียดครบทุกประเด็น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ รวมทั้งสิ้น 10 คน แบ่งเป็นกลุ่มดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครและเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์มหาชน) จำนวน 5 ราย
2. ประชาชนในพื้นที่เป็นตัวแทนในชุมชน จำนวน 4 ราย
3. นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย คือ การใช้แบบสัมภาษณ์ส่วนบุคคลแบบเจาะลึก (in-depth interview) ครอบคลุมทุกประเด็นคำถามวิจัยและตอบวัตถุประสงค์ ประกอบกับเครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์ในการจัดบันทึกข้อมูลอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ คือ

1. การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ

1.2 การสำรวจเอกสาร (Document Surveys) เป็นการสำรวจและศึกษาค้นคว้าจากเอกสารด้านตำราวิชาการ งานเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ วารสารและจุลสาร ทั้งที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บทความในหนังสือพิมพ์ทั้งรายวันรายสัปดาห์ ข้อมูลจากเว็บไซต์ (Web Site) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย

2. การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ

รวมทั้งการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อที่จะนำไปสู่การตีความ (Interpretation) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

1. นโยบายภาครัฐต่อกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ภายใต้ต้นนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว

1) บริบทสภาพปัญหาในกรุงเทพมหานคร หลังน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ ปี 2554 รัฐบาลจึงมีแผนงานการแก้ไขสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำลำคลองในกรุงเทพฯ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอุปสรรคในการระบายน้ำลงสู่คลอง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน น้ำจากท่อระบายน้ำที่ส่วนใหญ่จะไหลและถูกสูบลงคลอง แต่การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ เพราะมีสิ่งปลูกสร้างกีดขวางทางเดินน้ำในลำคลอง โดยจะมีการรื้อย้ายบ้านเรือนที่รุกล้ำลำคลอง เพื่อก่อสร้างเขื่อนระบายน้ำในคลอง ขุดลอกคลองให้ลึกและกว้างกว่าเดิมแต่กว่าจะดำเนินการได้ก็ล่วงเข้าไปในสมัยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เริ่มดำเนินการในคลองลาดพร้าวเป็นคลองแรกในปี 2559 โดยรัฐบาล คสช. ได้จัดตั้ง ‘คณะกรรมการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลำน้ำสาธารณะ’ มีพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานมอบหมายให้กรุงเทพมหานครรับผิดชอบการสร้างเขื่อนระบายน้ำ และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ จัดทำแผนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยรองรับชาวชุมชนริมคลองที่ต้องรื้อย้ายออกจากแนวคลองและแนวเขื่อน

2) นโยบายการจัดระเบียบชุมชน แผนและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 249/2558 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลำน้ำสาธารณะ (2) คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 9/2560 ฉบับลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ประกาศใช้อำนาจคำสั่งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 หรือ ปว. 44 ยกเว้นกฎหมายหลายฉบับ (3) แผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานระบบคลองและการพัฒนาชุมชน (4) แผนยุทธศาสตร์พัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556-2561 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน สำหรับนโยบายที่เป็นมาตรการในทางปฏิบัติของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวมีลักษณะเป็นการจัดการร่วมกันของชุมชน ในรูปแบบของสหกรณ์ มีการขยับบ้านเรือน/ครัวเรือนที่รุกล้ำลำคลองขึ้นมาจัดระเบียบร่วมกันตามรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย ทั้งการก่อสร้างรูปแบบใหม่ในที่ ดินเดิม (Reconstruction) โดยการเช่าที่ดินราชพัสดุ จากกรมธนารักษ์ การรื้อย้ายไปซื้อที่ดินสร้างชุมชนใหม่ (Relocation) รวมทั้งการเช่าซื้ออาคารในโครงการที่มีอยู่แล้วของการเคหะแห่งชาติ

3) โครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลอง โดยในปี 2546 รัฐบาลได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนคนจนเมืองทั่วประเทศ สร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมชุมชน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจัดการของชุมชนโครงการบ้านมั่นคงมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญคือทำให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและจัดการตนเอง โดยมีการรวมกลุ่มจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชน บริหารจัดการโครงการและงบประมาณ และพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การออมทรัพย์ การบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการงานก่อสร้าง และการจัดการที่ดิน เป็นต้น โดยมีภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุน

4) การบริหารจัดการนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง ในส่วนของการบริหารจัดการนโยบายนั้นได้มีการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชนในช่วงรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลองอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบอย่างชัดเจน โดยมีข้อกำหนดและข้อบังคับที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบและเรียบร้อยมากขึ้น มีการแนะนำและดูแลช่วยเหลือประชาชนในชุมชนริมคลองอย่างเป็นระบบและเป็นต้นทาง ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การดำเนินนโยบายนี้มีความเป็นมาตรฐาน มุ่งเน้นที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชน โดยเน้นให้ความสำคัญกับการฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนานโยบายให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการดำเนินนโยบายดังกล่าวของ รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ส่งผลให้ชุมชนริมคลองมีความเป็นระเบียบและเรียบร้อยมากขึ้น และยังเป็นแหล่งที่ช่วยเหลือและสนับสนุนประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การ จัดได้ว่าเป็นการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

5) ข้อดีและข้อเสียของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลอง การทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น และมีโอกาสทางอาชีพมากขึ้น ซึ่งอาจมีความสะดวกของการเข้าถึงแหล่งอาชีพและการศึกษาเพิ่มเติม แต่ในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในการใช้ชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบในชุมชนได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและคงทนไว้ในระยะยาว ดังนั้น โครงการนี้มีประโยชน์และควรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. บทบาทตัวแสดงของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว

1) บทบาทของภาครัฐในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน ทุกหน่วยงานมีบทบาทเฉพาะ ของตนเองภายใต้นโยบายที่กำหนดไว้ ยกตัวอย่างเช่น กรุงเทพมหานครจะมีบทบาทในการสร้างเขื่อนและการบำบัดน้ำ ส่วนกระทรวงพัฒนาสังคมจะรับผิดชอบในการดูแลเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นหลัก เขตจะเป็นผู้รับผิดชอบในการอนุญาตก่อสร้างและดูแลการเป็นอยู่ในพื้นที่ของตนเอง แต่ทุกหน่วยงานมีการร่วมกันโดยการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ชี้แจงสิทธิ์และรับรองสิทธิ์ว่าใครมีสิทธิ์ในโครงการ อย่างไรก็ตามแต่ละหน่วยงานจะมีบทบาทเฉพาะของตนเองที่กำหนดไว้แล้วในกรอบของโครงการนี้

2) บทบาทของภาคเอกชนในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การขับเคลื่อนเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชนนั้น รัฐบาลเป็นหลักในการขับเคลื่อนตามนโยบายตามแผนแม่บท ซึ่งกระทรวงพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม เป็นที่ปรึกษาและแนะนำให้กับรัฐบาล โดยมีการจัดทำแผนชุมชนและมีโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีงบประมาณจากผู้ว่า 200,000 บาท ต่อ 1 ชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์และดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โครงการให้ความสำคัญกับการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในชุมชน ในบางกรณีที่โครงการรัฐบาลไม่สามารถตอบโจทย์ได้เต็มที่ มีการดึงเอาภาคเอกชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนโครงการชุมชนในทางที่เหมาะสม

3) บทบาทของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การจัดระเบียบชุมชนมีความสำคัญและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลัก การ กฎข้อ ,บังคับ, และธรรมเนียมของชุมชนในการดำเนินงาน หลักการเหล่านี้ช่วยสร้างความเป็นระเบียบและเป็นระบบที่ชุมชนต้องการ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและความเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างสมาชิกในชุมชน ที่สำคัญคือการสร้างความเป็นระเบียบและมีการจัดการที่มีวิธีการเดียวกันสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยัง

ส่งเสริมความเข้าใจและความยอมรับของสมาชิกในชุมชน สนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างมีความเป็นระเบียบ และมีความรับผิดชอบต่อกัน และสร้างความมั่นใจและความสงบสุขในชุมชน ด้วยการใช้หลักการและกฎข้อที่ชัดเจน ชุมชนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้ความร่วมมือกันเพื่อสร้างความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้การจัดระเบียบชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย

4) อิทธิพลทางการเมืองต่อการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การเมืองมีการเข้าหาประชาชนและร่วมเข้ามาในชุมชน เพื่อยื่นข้อเสนอและต่อต้านโครงการบ้านมั่นคงซึ่งเป็นการมีเสียงส่วนรวมในการสนับสนุนความต้องการของชุมชน ในส่วนของการยื่นข้อเสนอ, บางชุมชนมีการต่อสู้เพื่อไม่ให้ถูกบังคับให้ชำระค่าบ้านในโครงการบ้านมั่นคง การมีการชี้แจงและพูดคุยกับชุมชนได้มีการเข้าไปสนทนาหรือจัดกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มชุมชนบางส่วนที่ไม่รับฟังหรือไม่ยอมรับความคิดเห็น เมื่อมีการฟ้องร้องต่อศาล, สหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการปกป้องและสนับสนุนสมาชิก โดยในกรณีที่คนทำงานให้กับสหกรณ์ถูกฟ้องร้อง สหกรณ์สามารถเปิดเผยว่าหากมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าทนาย สหกรณ์จะสามารถเบิกเงินเพื่อช่วยเหลือในการจ่าย ค่าทนาย ซึ่งเป็นการมีกฎหมายคุ้มครองสำหรับสมาชิกในสหกรณ์อย่างไรก็ดี นโยบายการจัดระเบียบชุมชนไม่มีผลต่อคะแนนความนิยมในทางการเมืองเนื่องจากชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ซึ่งมีความแตกต่างจากบางพื้นที่อื่นที่ชุมชนอาจมีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและต้องพึ่งพาการสนับสนุนหรือนโยบายของพรรค เมื่อต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในที่นี้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดการและดำเนินชีวิต พรรคการเมืองจะเข้ามาสนับสนุน หรือมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนเฉพาะเมื่อมีการหาเสียงในการเลือกตั้งเท่านั้น

5) ผลกระทบต่อการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน นโยบายที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาล คสช. มีการดำเนินนโยบายที่มีผลกระทบต่อชุมชนในหลายด้านโดยเฉพาะเรื่องการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ เช่น การแก้ไขปัญหา น้ำ โดยมีเงื่อนไขว่านโยบายจะต้องมีผลดีต่อบุคคลในชุมชนและมีการดำเนินนโยบายอย่างรวดเร็วและชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาหลักในชุมชน นโยบายที่เด็ดขาดและชัดเจนจะช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากขึ้น ในบางกรณี, นโยบายที่ดำเนินการภายใต้รัฐบาล คสช. อาจสร้างความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดีขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายอนั้น เช่น การปรับปรุงสภาพบ้าน การจัดการทรัพยากรน้ำ ฯลฯ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายอาจได้รับประโยชน์จากสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น การมีบ้านที่แข็งแรงมากขึ้นหรือมีการจัดการน้ำที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามนโยบายที่มีการดำเนินการแบบเด็ดขาดและมีผลเสียบางอย่างก็อาจสร้างความไม่พอใจหรือการต่อต้านจากบางกลุ่มในชุมชนได้ เช่น ผู้ที่ต้องเสียค่าเช่าที่ดินหรือต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาหลัก เช่น การจัดการน้ำ อาจต้องเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเสี่ยงต่อการขัดแย้งในชุมชน ดังนั้น การดำเนินนโยบายภายใต้รัฐบาล คสช. ต้องพิจารณาถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชน และควรมีการให้ความสำคัญกับการปรับตัวและรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาและเติบโตไปในทิศทางที่ดีที่สุด

6) ข้อขัดแย้งหรือปัญหาต่อความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน ในเชิงปัญหาที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย มีความสำคัญที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดูแลและติดตามผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของโครงการหรือการใช้งบประมาณที่ถูกจัดสรร สิ่งที่สำคัญคือการดำเนินการในลักษณะที่เป็นประโยชน์แก่พลเมือง ภาครัฐควรมีระบบการตรวจสอบและการประเมินผลโครงการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การตรวจสอบและติดตามควรทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ภาครัฐ

สามารถได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันท่วงที เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการดำเนินงานในที่อยู่อาศัย ตลอดจนมีการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานของโครงการได้อย่างชัดเจน

3. ปัญหา อุปสรรคและโอกาส ของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากร และคลองลาดพร้าว

1) ปัญหาในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน

(1.1) ปัญหาด้านการสื่อสารในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน สำหรับนโยบายนี้มีความชัดเจนและถูกต้อง ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ดีสำหรับการสร้างสังคมที่มีความสามัคคีและความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน แต่ในสังคมจะมีกลุ่มบุคคลที่มีมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น และหากพวกเขาไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดมา พวกเขาอาจถูกการวิพากษ์วิจารณ์หรือถูกเพิกเฉย และจำเป็นต้องยอมรับความเป็นจริงและกลับมาร่วมมือกับกลุ่มหรือสังคมอีกครั้ง

(1.2) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การพูดคุยและสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการดำเนินโครงการที่ดี โดยการชี้แจงรายละเอียดเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้ความเข้าใจกันอย่างถูกต้อง ในชุมชนที่มีความรักและความเข้าใจระหว่างเพื่อนบ้านและมีความเข้มแข็ง บทบาทของผู้นำมีความสำคัญมาก โดยผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและมีความซื่อสัตย์ เพื่อให้ชาวบ้านได้เชื่อมั่นและเติบโตร่วมกัน ส่วนประสานงานและการทำงานร่วมกันในโครงการทำให้ชาวบ้านรักษาความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง การสร้างสังคมที่มีความร่วมมือ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและสนับสนุนที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ในทำนองเดียวกัน บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการโครงการมีผลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนขึ้น ต่อการดำเนินโครงการที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอย่างที่กำลังกล่าวถึงความสำคัญของการสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและกระตือรือร้นทำให้โครงการมีความสำเร็จและยั่งยืน การเชื่อมั่นและการมีความเข้าใจร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญที่นำมาซึ่งความสำเร็จในชุมชนที่เติบโตขึ้นไป

(1.3) ปัญหาด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การบริหารจัดการของแต่ละชุมชน มีกฎระเบียบข้อบังคับที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสภาพท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้มีความยากและซับซ้อนในการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชน ฉะนั้นต้องอาศัยกรรมชุมชนในการช่วยเหลือกันในฐานะการที่มีความเดือดร้อน แต่ในทางกลับกัน การร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนมักจะขาดหายไป เพื่อแก้ไขปัญหา การสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีและเน้นความร่วมมือในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยควรมีการส่งเสริมแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่สะท้อนความต้องการและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ชุมชนจะสามารถพัฒนาและปรับปรุงระบบการปกครองและความร่วมมือระหว่างชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

(1.4) ปัญหาด้านสภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างนโยบายที่มีประโยชน์ทั้งสำหรับภาครัฐและประชาชนชุมชน โดยการบริหารจัดการหน่วยงานที่มีที่สาธารณะอยู่แล้วต้องมีการรักษาและดูแลที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาและข้อขัดแย้งในชุมชน ในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิ์และหน้าที่ของตนเองเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนการบุกรุกทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างผิดกฎหมาย และรัฐบาลมีการดำเนินการให้แล้ว แต่ไม่มีการรับสิทธิ์พิเศษก็ควรไม่ได้รับสิทธิ์พื้นฐาน ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสังคมในชุมชน จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับชุมชน โดยที่หน่วยงานต้องรับผิดชอบและมีการดูแลที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ที่ดีและมีความเป็นอยู่ที่มั่นคงในชุมชน

2) ความร่วมมือและช่วยเหลือในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การสร้างความร่วมมือและกระบวนการมีส่วนร่วม ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างชุมชนที่มีความแข็งแกร่งและสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา การสนับสนุนจะช่วยสร้างทุนทรัพยากรที่มีคุณค่าและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจรจาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ การสร้างทักษะ และความรู้ในชุมชนจะช่วยให้บุคลากรท้องถิ่นมีความเข้าใจและมีทักษะในการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม การสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์และยั่งยืน ในที่สุด การสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน จะช่วยสร้างชุมชนที่มีความแข็งแกร่งและสามารถดูแลตนเองได้ในทุก ๆ ด้านของชีวิต

(2.1) ภาครัฐ ความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ได้สร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จให้กับชุมชน โดยเฉพาะการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชน และสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ โครงการนี้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและส่งเสริมให้ชุมชนมีความสังเกตถึงความสำคัญของความมั่นคงและการช่วยเหลือภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม มีส่วนน้อยในชุมชนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากมีการอาศัยอยู่ในชุมชนนั้นมายาวนาน ซึ่งทำให้ประชาชนในชุมชนนั้น ไม่เชื่อถือหรือไม่เห็นความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการ

(2.2) ภาคเอกชน ในกระบวนการการพัฒนาชุมชนหรือโครงการใดๆ การเอาใจใส่และการมีส่วนร่วมของเอกชนมักเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินไปอย่างเต็มประสิทธิภาพและยั่งยืน การชักชวนเอกชนให้มีส่วนร่วมสามารถเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน การชักชวนเอกชนมาเข้าร่วมมีหลากหลายวิธี เช่น การเชิญชวนให้เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การจัดกิจกรรมสร้างสรรคที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและเอกชน การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อสนับสนุนกิจกรรมชุมชนหรือการสร้างพันธมิตรกับภาคเอกชนที่มีช่วยเหลือในการเรียกร้องทรัพยากรหรือการสนับสนุนโครงการ การเชิญชวนเอกชนมีประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและเติบโตไปด้วยกัน

(2.3) ภาคประชาสังคม การเยียวยาของรัฐที่มีต่อภาคประชาชนไม่ได้มีความหมายทางด้านการเงินโดยตรง เนื่องจากไม่ได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ แต่เป็นการร่วมมือและช่วยเหลือกันในการจัดระเบียบและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ และการร่วมมือและช่วยเหลือในการจัดระเบียบและปรับปรุงสภาพแวดล้อม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้กับผู้เข้าร่วมโครงการให้สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้คำว่า "เงินช่วยเหลือ" ในการอธิบายการช่วยเหลือนี้เป็นการทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางความหมายระหว่างการช่วยเหลือและการให้เงิน ซึ่งไม่ใช่ทุกครั้งที่การช่วยเหลือจะเป็นการให้เงิน แต่อาจเป็นการให้ความร่วมมือหรือทรัพยากรอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนและสังคมให้ดียิ่งขึ้น

3) ความสำเร็จในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การพัฒนาในด้านสภาพแวดล้อมและความมั่นคงของชุมชน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของชาวบ้านเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น และมีการแก้ไขปัญหาทั่วๆไป ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้คือการพัฒนาชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชนที่เป็นรูปแบบยั่งยืน ทั้งนี้การเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการทำให้โครงการมีความสำเร็จ นอกจากนี้ โครงการยังมีการสร้างทุนสำหรับการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถ

ทำงานและพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ โครงการนี้เป็นตัวแบบที่บูรณาการทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ในชุมชนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

1. นโยบายภาครัฐต่อกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ภายใต้นโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว อภิปรายผล ดังนี้ บริบทสภาพปัญหาในกรุงเทพมหานคร หลังน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ ปี 2554 รัฐบาลจึงมีแผนงานการแก้ไขสิ่งปลูกสร้างรुक้าลำคลองในกรุงเทพฯ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอุปสรรคในการระบายน้ำลงสู่คลอง โดยรัฐบาล คสช. ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรुक้าลำน้ำสาธารณะ จึงมีแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานระบบคลองและการพัฒนาชุมชน แผนยุทธศาสตร์พัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556-2561 มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน จึงมีโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลอง โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนคนจนเมืองทั่วประเทศ สร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมชุมชน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจัดการของชุมชน เป็นการทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้นและมีโอกาสทางอาชีพมากขึ้น ซึ่งอาจมีความสะดวกของการเข้าถึงแหล่งอาชีพและการศึกษาเพิ่มเติม แต่ในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในการใช้ชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบในชุมชนได้เป็นอย่างดีชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ศศิธร ทองจันทร์, 2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน ภายใต้การดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย “เครือข่ายการ แก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก” ซึ่งมีความสอดคล้องกันในเชิงของการบริหารกิจการแบบร่วมมือกันในการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทยในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดพิษณุโลกกับนโยบายของการจัดระเบียบชุมชนคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว

2. บทบาทตัวแสดงของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว อภิปรายผล ดังนี้ บทบาทของภาครัฐในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดระเบียบชุมชน เช่น กรุงเทพมหานครจะมีบทบาทในการสร้างเขื่อนและการบำบัดน้ำ โดยมีเงื่อนไขว่านโยบายจะต้องมีผลดีต่อบุคคลในชุมชนและมีการดำเนินนโยบายอย่างรวดเร็วและชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาหลักในชุมชน และมีกระทรวงพัฒนาสังคมจะรับผิดชอบในการดูแลเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ส่วนบทบาทของภาคเอกชนและประชาสังคม มีส่วนร่วมด้านการจัดระเบียบชุมชนโดยใช้หลักการ กฎข้อ, บังคับ, และธรรมเนียมของชุมชนในการดำเนินงาน หลักการเหล่านี้ช่วยสร้างความเป็นระเบียบและเป็นระบบที่ชุมชนต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของ (กาญจนาพร สายทองคำ, 2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายในเครือข่ายคณะทำงานโครงการบ้านพอเพียงชนบท กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี กับงานวิจัยเรื่อง นโยบายของการจัดระเบียบชุมชนคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว มีความสอดคล้องกันในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายในการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยที่ตัวแสดงทางนโยบายไม่แตกต่างกันมากเพราะส่วนใหญ่ตัวแสดงมักเป็นผู้นำหรือผู้มีบทบาทนั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยของงานวิจัย พบว่ามีตัวแสดงในเครือข่ายคณะทำงาน โครงการบ้านพอเพียงชนบทจังหวัดจันทบุรี ประกอบไปด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มองค์กร ชุมชนและภาคประชาชน เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ

การจัดโครงสร้างการทำงานเป็นไปตาม ศักยภาพของตัวแสดงและบริบทของพื้นที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม

3. ปัญหา อุปสรรคและโอกาส ของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากร และคลองลาดพร้าว อภิปรายผล ดังนี้ ปัญหา อุปสรรค ประกอบด้วย (1) ปัญหาด้านการสื่อสารในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน (2) ปัญหาด้านทำความเข้าใจที่อยู่อาศัย การชี้แจงรายละเอียดเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้ความเข้าใจกันอย่างถูกต้อง ในชุมชนที่มีความรักและความเข้าใจ (3) ปัญหาด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน การบริหารจัดการของแต่ละชุมชน มีกฎระเบียบข้อบังคับและธรรมนูญที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสภาพท้องถิ่น และ (4) ปัญหาด้านสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาและข้อขัดแย้งในชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างชุมชนที่มีความแข็งแกร่งและสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา โดยปัญหาทั้งหมดนี้ถ้ามีความสำเร็จในการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบชุมชน ทั้งการพัฒนาทั้งด้านสภาพแวดล้อมและความมั่นคงของชุมชน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของชาวบ้านเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น และมีการแก้ไขปัญหาที่ทวุม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้คือการพัฒนาชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชนที่เป็นรูปแบบยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ (รัชนีวรรณ มาแก้ว, 2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวโดยการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ในประเด็นที่ว่า การแก้ไขปัญหาปัญหา อุปสรรคและโอกาส ของนโยบายการจัดระเบียบชุมชนบ้านมั่นคงริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวพบข้อจำกัดว่า กระบวนการความร่วมมือของบ้านดอยแดนเป็นการดำเนินการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานและประชาชนบ้านดอยแดน ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล โดยมีองค์ประกอบของกระบวนการความร่วมมือได้แก่ข้อกำหนดเริ่มต้น การออกแบบการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำแบบเอื้ออำนวยและกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งกิจกรรมการสื่อสารที่สำคัญในกระบวนการของความร่วมมือนั้น ประกอบด้วย การสนทนาพบปะพูดคุยกันระหว่าง หน่วยงานและผู้นำชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันและการสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำกิจกรรมและเกิดความรู้สึกถึงการได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยแท้จริง และเมื่อเกิดการรับรู้บทบาทหน้าที่แล้วจึงเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินกิจกรรม โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในกระบวนการความร่วมมือ คือ ความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ และการประสานการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

นโยบายนี้ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากขึ้นเนื่องจากนโยบายการจัดระเบียบชุมชนริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าวนั้นเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมรวมถึงยังเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมให้กับประชาชนอีกด้วยนโยบายนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญ หนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาระบบของการลดการเหลื่อมล้ำทางสังคมและแก้ไขปัญหาความยากจนภาครัฐควรมีการให้ความสนับสนุนนโยบาย เช่น มีการวางแผนในการเขียนแผนพัฒนาในการต่อยอดนโยบายในทางปฏิบัติให้มากขึ้น อาทิ เช่น มีโครงการลักษณะแบบนี้ในต่างจังหวัดหรือในเขตปริมณฑลเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยให้มากขึ้น

หากมีการส่งเสริมจากทางภาครัฐเกี่ยวกับนโยบายในลักษณะเช่นนี้ให้มากขึ้นเชื่อว่าจะเป็นการจัดระเบียบสังคมได้ดียิ่งขึ้นและสามารถทำให้ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและลดการเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

1. ควรมีการร่างหลักการของการบริหารในการนำนโยบายมาปฏิบัติในรูปแบบของการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันโดยรัฐควรให้ความสำคัญกับหลักการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันให้มากขึ้นเนื่องจากเป็นการร่วมมือในส่วนของภาคประชาชนและภาคเอกชนรวมถึงภาครัฐการบริหารงานจึงจำเป็นที่จะต้องใช้การบูรณาการความร่วมมือในหลายส่วนดังนั้นควรมีการกำหนดรูปแบบการบริหารงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นหรือให้ความสำคัญกับการร่างข้อกฎหมายในการบริหารงานในลักษณะนี้ให้มีความรัดกุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการการนำนโยบายมาปฏิบัติ และส่งผลให้การนำนโยบายมาปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นส่งผลให้นโยบายประสบความสำเร็จ

2. ควรมีการจัดเวทีพูดคุยปรึกษาหารือโดยเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในชุมชนผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้เกิดความสามัคคีเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นและทำให้ภาครัฐมีโอกาสที่จะได้รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นต่างๆในมุมมองของประชาชนด้วยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ยกข้อเสนอนี้ใหม่ๆที่สามารถนำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้นโยบายมีประสิทธิภาพได้ในอนาคตในการจัดเสวนาหรือเวทีพูดคุยนั้นจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจในการบริหารงานการบริหารจัดการความร่วมมือโดยเน้นการมีส่วนร่วมและฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่

เอกสารอ้างอิง

กาญจนาพร สายทองคำ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายในเครือข่ายคณะทำงานโครงการบ้านพอเพียงชนบท กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *รายงานสรุปการขับเคลื่อนและเร่งรัดการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล*. ค้นเมื่อ 27 มกราคม 2567, จาก https://www.m-society.go.t/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20160804160335.pdf

รัชนิวรรณ มาแก้ว. (2562). *กระบวนการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านคอยแดน หมู่ 4 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัชรพล สุขสำราญ (2564). *การประเมินโครงการสถานพลังประชารัฐ-การพัฒนาพื้นที่บึงบางซื่อ: กรณีศึกษาชุมชนบึงบางซื่อ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษญ์วิสิฐ พรหมดา, อีราพร ทองปัญญา,ชลิตา บัณขุงศ์. (2563). ผลกระทบจากการพัฒนาที่อยู่อาศัยจากชุมชนริมคลองกรณีศึกษา: ชุมชนริมคลองฝั่งถนนตะวันตก กรุงเทพมหานคร. *วารสารรามคำแหงฉบับมนุษยศาสตร์*, 39(1), 73-88.

ศศิธร ทองจันทร์. (2559). *การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบาย ภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก* (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันพัฒนาชุมชน. (2559). *รายงานประจำปี 2559*. ค้นเมื่อ 27 มกราคม 2567, จาก https://web.codi.or.th/development_project/20190321-126/

- สัญญา เคนาภูมิ และ บุรฉัตร จันทร์แดง. (2562). ตัวแบบทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3(1), 95-115.
- สำนักงานบริหารที่ราชพัสดุกรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์. (2559). *โครงการพัฒนาชุมชนริมคลองเพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการรुकล้ำคลอง*. ค้นเมื่อ 27 มกราคม 2567, จาก <https://bangkok.treasury.go.th/th/download.php?ref=nJE4LKOioJk3oxk3oJ9aMUEsnJl4oUOcoJM3pHkSoJlaoUEvnJS4qUOsoFM3A0j3oKSaEKExnJy4KjoSo3QoSo3Q>
- สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2564). *คู่มือการบริหารโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ปี 2564*. ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2566, จาก https://web.codi.or.th/printing_media /20210831-26900/
- อิทธิชัย สีดำ. (2564). การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายกับการนำมาใช้ในประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 9(3), 95-106.
- AEC10NEWS.COM. (2564). *ธนารักษ์แจกปมบ้านมั่นคง ซึ่ทำเพื่อทุกฝ่าย*. ค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2566, จาก <https://aec10news.com/contents/news/national/107274/>